

Megoldások határok nélkül

Márciusban tartotta alakuló ülését a Határmenti Együttműködések Kutatóműhely (HEK), amely a Nemzeti Közszolgálati Egyetem (NKE) tizennegyedik tudományos és szakmai kutatócsoportjaként jött létre. A kutatóműhely olyan intézményi keretet jelent az NKE és a Határon Átnyúló Kezdeményezések Közép-Európai Segítő Szolgálat (CESCI) együttműködésében, amely képes összekapcsolni a civil és az akadémiai szférát, ötvözni az elméleti kutatásokat a gyakorlati megvalósítással. Fejes Zsuzsannával, a kutató-műhely vezetőjével, az NKE ÁNTK docensével beszélgettünk a határtani kutatások sokféleségéről, célokról, feladatokról.

- Napjainkban milyen jelentősége van a határtani kutatásoknak?

Az 1990-es évek óta valószínűs diszciplínává kezd fejlődni a *border studies* (magyarul: határtan) névre keresztelt tudományterület, amely számos tudományágat érint a politikai földrajztól a humán geográfián, kormányzáselemleten és tervezéselemleten keresztül az uniós szakpolitikai kutatásokig és a várostervezésig. A határok kutatása divattá vált, számos értelmezési mezővel és elméleti háttérrel. Magyar szempontból a témának különös jelentősége van, hiszen a trianoni határokon túl több millió

magyar él, jelentős részük közvetlenül a határsávban, akiknek az életére, mindennapjaira, identitására meghatározó hatást gyakorol(t) az adminisztratív határok mozgatása, szigorú őrzése, a határátkelések során alkalmazott vizsgálatok bürokratizmusa. Az EU-s keretek között viszont éppen ezeknek a közösségeknek a hídszerepére építve sikerült virágzó, határon átnyúló együttműködések kialakítani a leginnovatívabb kormányzási formák adaptálásával.

- Miért tartották szükségesnek, hogy a határtani kutatások intézményi keretek között, az NKE-n folyjanak?

Arra vonatkozóan, hogy évente megközelítőleg hányan utaznak át egy határátkelőn, milyen céllal és milyen gyakorisággal

– épp ezek a kutatások tudnak választ adni. Hasonlóképpen a kutatókhoz kell fordulnunk segítségért, ha tudni szeretnénk, hogy milyen mértéket ér el a határon át ingázó munkavállalók, diákok száma; hogyan alakulnak a szomszédos országba költözések; mennyi beteget fogadnak a határ túloldaláról az egészségügyi intézmények; de még a tekintetben is különböző tudományos módszereket kell igénybe venni, ha azt szeretnénk megtudni, hogy miként vélekednek a határtérség lakosai a szomszédjaikról. Bár a határtan a közép-európai térségben egyre több felsőoktatási egyetemen jelenik meg témaként (például a kolozsvári Babeş-Bolyai Tudományegyetemen, a Nagyváradi Egyetemen, az Eperjesi Egyetemen, az Opoli Egyetemen), nemzetközi mércével is mérhető szellemi központ ez idáig nem jött létre. Szeretnénk, és ez a kutatóműhelyünk hosszú távú célja, hogy a közép-európai térségben Budapesten legyen hazánk, sőt Közép-Európa legjelentősebb határtannal foglalkozó tudományos és szakmai műhelye, amely átfogóan fedné le a kortárs határtan tématerületeit és aldiszciplínáit, a geopolitikai, jogi, kormányzási, biztonságpolitikai kérdésektől kezdve a nemzetközi, uniós és Közép-Európa-tanulmányokon keresztül a politikaelméleti, kritikai-történelmi, földrajzi és szociológiai vonatkozásokig. Mivel „Magyarország önmagával határos”, hazánkknak fontos, hogy a kérdésben tematizációs szerepet töltsön be. Úgy gondoljuk, hogy az NKE oktatási és kutatási profiljai miatt a legmegfelelőbb intézményi keretet biztosítja egy ilyen műhely létrehozásához, és a határtani képzés egyetemi oktatásba történő beépítéséhez.

- Milyen szerep jut az együttműködésben a Határon Átnyúló Kezdeményezések Közép-Európai Segítő Szolgálatának (CESCI)?

A CESCI-t 2009-ben magánszemélyek alapították azzal a céllal, hogy Magyarországon és a közép-európai térségben elősegítse az országhatárok

légiesítését, és ösztönözze, valamint szakmailag támogassa a határon átnyúló együttműködések. Az egyesület tevékenységeinek döntő részét a közhasznú feladatok ellátása teszi ki. A CESCI már feltette Budapestet a határmentiséggel foglalkozó szakmai szervezetek világtérképére, illetve kezdetleges szinten ugyan, de tudományszervezési tevékenységet is folytat, és erre az alapra viszonylag gyorsan és könnyen lehet nemzetközileg is elismert műhelyt felépíteni.

- Milyen feladatokat lát el a kutatóműhely?

A kutatóműhely első tevékenysége az idei év elején három külföldi egyetemmel (Kelet-Finnországi Egyetem, Karélia Intézet [Joensuu]; European Academy, EURAC [Bolzano]; Lisbon University Institute [Lisszabon]) közösen egy Horizon Europe Twinning pályázat benyújtása volt, amelyben az NKE tölti be a vezető partner szerepet. Kiemelt célunk további hazai és nemzetközi kutatási pályázatokban való részvétel, hálózatosodás.

A kutatóműhely feladatai közé tartozik a határkutatásokkal összefüggő tudományos és ismeretterjesztő tevékenységek végzése, mint például a jogalkotást segítő szakmai és tudományos megalapozottságú háttérelmézések készítése, együttműködés a meghatározott területekhez kapcsolódó kormányzati szervekkel, valamint a kapcsolódó kutatási területeken tevékenykedő társadalmi szervezetekkel és felsőoktatási kutatóközösségekkel.

Fontosnak tartjuk a kutatási eredményeink minél szélesebb körben történő disszeminálását, különösen tudományos cikkek, szakkönyvek, publikációk, konferenciák, műhelybeszélgetések és előadások formájában. Ezzel együtt növelni szeretnénk az NKE tudományos potenciálját, nemzetközi láthatóságát, és igyekszünk bevonni a hallgatókat, fiatal kutatókat is a tudományos tevékenységekbe. Hisszük, hogy ebben a formában, az elméleti kutatások gyakorlati igényekkel és tapasztalatokkal való ötvözése révén

megvalósulhat a kutatási eredmények közgazdasági hasznosíthatóságának fokozása is.

- Fogalmazhatunk tehát úgy, hogy az NKE adja az elméleti háttérrel, a CESCI pedig a gyakorlati megvalósítást?

Igen. A CESCI a kutatóműhely „civil” lába, végzi az operatív-szervezői tevékenységet, tartja a kapcsolatot a gyakorlati szereplőkkel, míg a Nemzeti Közszolgálati Egyetem az együttműködés „akadémiai” lába, amely a határtani kutatásokhoz kapcsolódó tudományterületeken végzett kutatásaival, tudományos tevékenységével támogatja egy-egy megoldandó feladat gyakorlati megvalósulását.

- Milyen távlati célkitűzések vannak a HEK-nek?

Négy nagyszabású célt fogalmaztunk meg: az egyik a „hálózatosodás”, tehát a hazai és nemzetközi kutatásokban való részvétel, kutatói hálózatok kiépítése projektek kidolgozásán és megvalósításán keresztül, vagyis mindaz, ami hazai és nemzetközi együttműködést jelent. Ezzel összefügg egy magasan kvalifikált, nemzetközileg is elismert szakmai folyóirat elindítása. Terveink között szerepel egy olyan képzés-fejlesztési munka is, amelynek keretében a határtani képzést – interdiszciplináris jelleggel – beilleszthetjük az NKE képzési kínálatába, és végül, de nem utolsósorban hosszú távon célunk a kutatóműhelyből kutatóintézeté válás. Hangsúlyozandó, hogy mivel nem olyan régen alakult meg a Határmenti Együttműködések Kutatóműhely, jelenleg arra koncentrálnunk, hogy feltérképezzük, megtaláljuk, beazonosítsuk a határtani kutatásokhoz kapcsolódó további tudományterületeket, partnereket, kapcsolatokat, fejlesszük a tudományos, szakmai és adminisztratív kapacitásunkat. Az építkezés többéves folyamat, végső célja a közép-európai központú tudásközponttá válás, amelyre Budapest tökéletes színhely a maga földrajzi, történelmi, nemzetiségi és politikai adottságaival.

Szerző: Sallai Zsófia

Fotó: Szilágyi Dénes